

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput I. Ex Concilio habito apud (a) Vvormatiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

pro ritu gentilitatis. Unde timor aderat, ne ex diuturna cohabitatione maritum ad paganismum retraheret, ut agnosceret ex alia claufula ipsius historiae, ibi: *Fili mi, quem per Evangelium Christi genui, gaudeo valde perfecta fidei tua; sed mulierum movet me, quod illicitis nuptiis teneris implicatus, nec mediocriter formido, ne a recto itinere tali conjuge retarderis.* Unde cum matrimonium etiam legitime contractum in ipsa infidelitate dissolvatur, altero ex conjugibus ad fidem converso, cum alter converti renuit, sed cohabitare vult cum contumelia Creatoris, aut periculum datur perversionis, capite quanto, capite gaudemus, hoc titul. ideo sanctus Kilianus re. & arguebat Gobertum, ut dimitteret Gelianam Gentilem converti ad fidem renuentem, cum ex tali cohabitatione periculum daretur perversionis.

13. Sed adhuc supra traditis obstat textus in cap. ad audientiam, de sponsal. in illis verbis: *Sed quoniam scriptum est, quod sponsam fratris frater non potest habere.* Ex quibus communiter deducunt repetentes ibi, quod matrimonium cum uxore fratris lege divina est prohibitum: ergo in praesenti casu dispensare non poterat Innocentius cum Livoniensibus, ut uterentur matrimoniis contractis contra legem divinam. Idem ferè probatur ex Concil. Romano sub Zachar. can. 6. anno Christi 743, ibi: *Ut consobrinam fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione nullus presumat in conjugio copulare; quia scriptum est in lege Domini, Turpitudinem uxoris patris, uxoris fratris, atque sororis tuae non revelabis, turpitudinem enim tua est.* Concil. Paris. 3. can. 4. ibi: *Nullus ergo illicito conjugio contra preceptum Domini sortiri presumat fratris relictam.* Concil. Arvern. sub Vigilio can. 11. ibi: *Si quis relictam fratris sororem, uxoris, & carnalis contagii maculam crediderit violandam, & ausu sacrilego auctoritatem divinae legis, ac iura naturae presumpserit, &c.* Ex quibus aperte

probatur, conjugium cum relicta fratris prohibitum esse lege divina. Sed ut huic difficultati satisfaciamus, dicendum est, illa verba dicti capituli ad audientiam, quoniam scriptum est, non esse referenda ad legem veterem, seu ad illam sacrae paginae auctoritatem; nam in tota sacra Scriptura similis sententia non reperitur; siquidem in cap. 16. & 20. Levit. ubi gradus prohibitionis hujus recensentur, non agitur de sponsa fratris, sed de ejus uxore: nec in dicto cap. ad audientiam, agitur de impedimento affinitatis, cujus ratione matrimonium in lege veteri prohibebatur cum uxore fratris, sed de impedimento publicae honestatis, quod merè ecclesiasticum est, ut ibi probavi: unde illa verba referenda sunt ad canones antiquos, in quibus ob publicae honestatis justitiam, matrimonium jam erat prohibitum cum sponsa fratris; quos retuli in ejus textus commentario. Et si adhuc admittamus, ut voluit Cujac. ibi, ea verba referenda esse ad legem veterem, de qua sanxerunt PP. in Concil. Rom. Arvern. & Paris. proximè relatis, adhuc dicendum est, eos non expendere legem veterem, quasi hodie intra easdem personas ex lege gratiae matrimonium prohibeatur; sed ad adstruendam, & firmandam suam sanctionem, referunt in lege veteri hujusmodi matrimonia fuisse reprobata: non tamen inde inferas, eam legem vigere apud Christianos, & suscitata fuisse; cum passim ad illustrationem suarum sanctionum PP. Ecclesiae utantur praecipis etiam carnalibus legis veteris; non tamen ideo docent eam adhuc vigere, aut observari, sed tantum ut facilius quod in eis canonibus sancitur, suadeatur, & observetur: ita PP. in dictis Conciliis Rom. Paris. & Arvern. expendunt sanctionem legis veteris; non tamen ideo docent omnes gradus in lege veteri prohibitos; hodie etiam prohibitos censeret ex eadem lege, ut jam probavi in cap. litteras, de restit. spol.

TITULUS XX.

De donationibus inter virum & uxorem, & de dote post divortium restituenda.

CAPITULUM

Ex Concilio habito apud (a) Wormatiam.

Mulieres verò cum pro aliqua licita (b) causa à propriis viris fuerint (c) separatae, totam (d) dotem praecipimus sibi reddi, quam à die nuptiali receperunt: & (c) post expletum annum accipiant alios viros, si voluerint: similiter & vir uxorem.

NOTAE.

(a) **W**ormatiam.] Ita legitur in prima collectione, sub tit. de dote post divortium restituenda, cap. 1. post Concil. Lateran. p. 50. cap. 46. legitur *Guarmanciam*: in hac sexta collectione *Wormatiam*. Sed cum textus hic non reperitur in Concil. Wormatiensi, quod dedit Pater Sir-

mundus tom. 17. Concil. Regie editionis, credo deductum esse ex Concilio Wormatiensi celebrato temporibus Caroli Magni, de quo nonnulla notavi in cap. 1. de eo qui cognovit consanguin.

(b) **Licita causa.**] Ut excludatur adulterium, quo casu matrimonium solvitur quoad thorum, cap. significasti, de divortio, & dos non restituitur, immò potius lucro mariti cedit.

capite plerumque, ubi dicemus, hoc *titul.*

3.

(c) *Separata.*] Sed de qua separatione loquatur textus hic, dubium est apud Interpretes. Glossa in presenti credit, textum hunc procedere quando matrimonium solutum fuit, tanquam nullum ab initio, & invalidum, utpote inter consanguineos, vel eos, inter quos de jure contrahi non poterat: quam opinionem sequuntur Joannes Andreas, & Abbas in presenti, 3. part. Campenius de dote 3. p. q. 238. Valdes in addit. ad Rodericum Suarez, in addit. ad l. i. tit. de las ganancias, lib. 3. fori, pag. 12. pro quibus faciunt ultima rextus verba, ubi post annum permittitur conjugibus aliud matrimonium contrahere, quæ supponat quoad vinculum matrimonium separatum fuisse: & esse communem sententiam hanc dicit Covarr. in 4. 2. p. cap. 6. §. 8. num. 16. Aliter tamen Ripa in presenti, num. 16. Palacios Rubios in presenti rubric §. 6. num. 41. accipiunt textum hunc, quando matrimonium validum fuit, sed divortium factum fuit ex aliqua licita causa, ex relatis in cap. 1. de divort. quoad thorum. Pro qua sententia faciunt illa verba, à propriis viris fuerunt separata, quæ denotant valuisse matrimonium, solutum tamen fuisse quoad cohabitationem, aliàs viros proprios non ita PP. appellarent, si matrimonium invalidè fuisset contractum. Deinde quia in hoc titulo agitur de dote post divortium restituenda, ut concipitur rubrica præfens in prima & secunda collectione, & in hac sexta: ergo ut textus hic conveniat rubricæ, sub qua jacet, juxta legem Imperator, ff. de in diem additione, necessariò intelligendus est de divortio quoad thorum. Sed ego utramque sententiam veram existimo; si enim attendamus verba hujus canonis, Patres in eo agunt de matrimonio validè celebrato, & separatione facta quoad vinculum, quia PP. hujus Concilii Wormatiensis senserunt, divortio facto, posse conjuges ita separatos aliud matrimonium contrahere, in d. cap. 1. de divortis: quare posteriora hujus textus verba, ubi expressè id docetur, omisit Raymundus, utpote contraria aliis Ecclesiæ canonibus. Si verò sententiam hujus textus attendamus, vera est, sive dissolvatur matrimonium quoad vinculum, quod duplici tantum casu contingit, videlicet professione facta in Religione, cum matrimonium tantum ratum erat, ut probavi in cap. sanè, cap. ex publico, de convers. conjug. vel conversione unius ex conjugibus ad fidem catholicam, si infideles contraxerunt, & alter converti renuit, seu cohabitare sine contumelia Creatoris, cap. quanto, cap. gaudemus, de divort. sive quoad thorum: quod divortium contingit, vel ob sevitiam viri, cap. litteras, de restit. spol. vel ob lepram, juxta tradita in cap. 2. de conjug. leproso. vel furorem supervenientem, quando nimius est, & adest periculum vitæ; omnibus enim his casibus, cum sine culpa conjugum ex causa licita, & à sacris canonibus approbata dissolvatur matrimonium, dos restitui debet.

4.

(d) *Totam.*] Si maritus solvendo sit, aliàs non convenitur, nisi in quantum facere potest, l. patronus 17. l. non tantum 20. ff. de re judic. l. maritum 12. cum sequent. ff. solut. matrim. probavi latè in cap. Odoardus, de solut. Nec obstat textus in l. 5. §. idem Jul. vers. sed est verius, ff. de liberatione legata, ubi scriptum est, maritum, cui uxor liberationem dotis legavit, & solvendo non est, si solidum præstiterit, repetere non posse; & tamen

posita iia specie contrarium videbatur, quia præter exceptionem privilegii habuit maritus exceptionem legatæ liberationis, quæ, utpote peremptoria, & perpetua, & favore debitoris comparata, solet proficere ad repetitionem soluti tanquam indebiti, l. si non sortem 26. §. adeo, l. qui exceptionem 40. de condic. indebit. Sed omittis aliorum aliis interpretationibus, probanda est postrema Accursii in d. §. idem Julianus, verbo Non posse, in fine, quam sequuntur, pleniusque exponunt Cujac. lib. 10. Digestor. Julianus, in l. si non sortem 26. §. adeo, ff. de condic. indebit. Pacius cent. 6. q. 42. doctè Briffonius lib. 3. de solut. pag. 265. affirmantes Juliani disputationem in d. vers. huic parti, eò principaliter tendere, ut probet legatæ liberatione marito, qui solvendo non est, cum esse legatarium, sicut est legatarius pater, cui cum nihil esset in peculio, liberatio legata est à creditore filii: & ut ostendat Consulutus, supposito liberationis legato utrumque debitorem esse, & consequenter commodum legatæ liberationis sentire utrumque, aut solutum repetere non posse tanquam indebitum, nempe si liberatio legata non sit, in quo tamen verius est ut ex Ulpiano Marcel. scribit, etiam deficiente legato liberationis, patrem, si suo nomine solvit, posse repetere; non debet enim nisi sub conditione, quando, & quantum est in peculio, l. 1. §. ult. cum l. sequenti, ff. de constit. pecun. l. si is cum quo ff. de condic. indebit. Maritum autem sine auxilio legatæ liberationis non posse repetere, quia solvit debitum, quo tale esse non definit solâ exceptione privilegii ne conveniatur ultra quàm facere potest. Caterùm vi legatæ liberationis posse etiam maritum solventem repetere, nec Ulpianus, nec Marcellus dubitant, & multò minùs Julianus, contra quàm ipse scripserat in d. l. si non sortem 26. §. adeo.

(e) *Et post expletum annum.*] Licet hæc verba retineri possint admittà sententià eorum, qui textum hanc acceperunt de divortio quoad vinculum, ex eo, quod matrimonium ab initio nullum fuisset; tamen quia hæc interpretatio repugnat verbis, & sententiæ hujus canonis, idè sequentia verba omisit Raymundus, cum in eis permittatur divortio facto quoad thorum, aliud matrimonium celebrare: & quia jure civili divortio facto matrimonium omninò solvebatur, l. 1. ff. de divortis, licebat conjugi, superstiti quoque alio conjugè, ad secundas nuptias transire, l. si qua mihi 12. ff. de ritu nupt. l. nupta 30. in princip. l. penult. §. uxor ff. solut. matrim. l. cum vir 35. ff. de condic. & demonstr. l. mulier 22. ff. ad Trebel. Illustrat Fornerius lib. 6. rer. quod. c. 23. Sed eo casu mulier intra annū alteri nubere prohibebatur, ne qua de prole dubitandi daretur occasio, ex constitutione Anastasii, relata in l. si constante, C. de repudiis, & alià constitutione Græca, quæ desideratur in titulo Codicis de Episc. & Cleric. ut notavit Cujac. in novel. 22. c. 6. & de prescript. c. 20. Et licet etiam per annum non liceat viduæ mortuo marito secundas contrahere nuptias, l. 1. & 2. C. de secund. nupt. non tamen eodem modo; nam vidua etiam si intra annum pariat, non potest intra annum luctus matrimonium celebrare, ut dicemus in c. final. de secund. nupt. illa verò, quæ separata est per divortium, statim dum filium edidit, potest aliud conjugium inire, cum cesset ratio prohibitionis, videlicet turbationis sanguinis. Unde cum PP. Concil. Wormat. sequerentur juris civilis dispositionem in facultate condenda divortio facto aliud matrimonium contra-

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.

A a 2

hendit

hendi, etiam eam partem admiserunt, ut id non liceret, nisi clapo anno, propter eandem rationem incertitudinis prolis. Et licet hæc ratio non procederet in viro, unde nec annus luctus illi iudicatur, *l. uxori, Digestus de his qui notant infamia*: tamen in præsentis textu illi iubetur, ne intra annum uxorem accipiat, ut ita PP. æquales facerent conjuges in contrahendo hoc secundo matrimonio: licet aliquando minus tempus viro iungatur, ut in *can. 16. in excerpti. Egberti Archiepiscopi Eborac. tom. 17. Concil. pag. 504. ibi: Muliere mortuâ, licet viro post mensem accipere alterum; post annum vero licet mulieri accipere alterum.*

COMMENTARIUM.

6. **EX** hoc textu sequens communiter deducitur *Conclusio deducitur.* assertio: Solutio matrimonio ex causa licita, dos restituenda est uxori. Probat eam textus in capite 2. hoc titulo, collecti. ibi: *Ex conquestione M. mulieris nobis innotuit, quod N. quondam vir suus, à quo, sicut dicitur, fuit iudicio ecclesiastico separata, dotem suam sibi reddere contradicit. Quia vero indecens est, & à juris ordine alienum, ut prædicta mulier, dotem suam amittat, s. t. p. s. p. m. quat. si eadem mulier à prædicto viro fuit iudicio ecclesiastico separata, ipsum moneas, & si necesse fuerit, ecclesiastica districtione compellas, ut prædictæ mulieri dotem suam restituat, ut secundum consuetudinem terra in præsentia tua iustitia plenitudinem exhibeat.* Et capite 2. capite est. necesse 5. capite nuper 6. capite final. in fin. hoc titulo, capite 2. de conj. servor. capite proposuit, juxta communem interpretationem, 32. quest. 7. capite ex publico, ibi: *Restituat, de convers. conjug. capite 1. ut lue non contest. l. 2. Digestus solut. matrim. l. quotiens 16. l. non solum 52. Digestus de jure dot. l. ultim. Codice solut. matrim. l. unic. §. illo, Codice de rei uxoria act. Ulpianus in fragm. tit. 6. §. divortio. Consonant lex 18. & 27. tit. ii. part. 4. Illustrant ultra congestos à Barbosa in præsentis, Canisius, & Cujacius hic, Sanchez lib. 10. de matrim. disput. 4. numero 20. & disput. 20. numero 7. Basiliius lib. 9. eod. tract. capite 23. numero 12. Gibalius de usuris, lib. 4. capite 5. art. 21. Gutierrez de juram. l. p. capite 1. numero 55. & lib. 1. canonic. cap. 24. numero 14. Noguerol. alleg. 29. art. 1. num. 7. Samuel Petrus ad jus Ardicum lib. 6. tit. 2. Fragoso cap. 3. de regim. lib. 2. disp. 5. §. 5. n. 77. Corralius in l. 2. ff. solut. matrim.*

7. **Sed** pro dubitandi ratione ita infurgo. Dotis causa perpetua est, ideoque marito datur ut perpetuo apud ipsum sit, *l. 1. Digestus de jure dot. probat Gentilis lib. 3. de donat. inter, cap. 13. ideoque ejus dominium in maritum transfertur, l. plerumque 10. l. quamvis 75. ff. de jur. dot. l. si prædium 23. C. eod. tit. l. estimatis 50. cum sequent. ff. solut. matrim. l. servum 21. ff. de manumiss. l. Lucius, §. idem, ff. ad municip. l. doce ancillam 9. C. de rei vind. Donel. lib. 4. comment. c. 23. Cujacius lib. 10. obs. cap. 32. D. Nicolaus à Castro in l. 2. C. de fundo dotal. num. 2. Igitur maritus constante, vel soluto matrimonio non est cogendus dotem restituere. Augetur primò, nam si dos restituatur soluto matrimonio per mortem, aut divortium legitime factum, non mulieri, sed ejus patri restituenda, *l. pater filie, ff. de evict. l. dos à patre, C. solut. matrim. l. dotem, quam dedisti, de**

collat. bonor. l. si ab hostibus, ff. solut. matrim. Igitur non rectè in præsentis docetur, divortio factò mulieri totam dotem esse restituendam. Augetur secundo hæc difficultas ex eo, nam si dos restituenda sit, inter alias retentiones, quas maritus habet, quas referunt Ulpianus in *fragmentis, tit. 6. vers. Retentione,* Paulus lib. 2. *sement. tit. 21. præcipua sunt ob res amotas, l. illud 5. l. ob res 20. ff. de pactis dotal. l. rei 15. §. 1. l. si filio 25. ff. solut. matrim. l. si cum dos 8. ff. de act. rer. amotar. & ob impensas in res dotalis factas, l. 1. §. 2. cum sequent. ff. de impensis: igitur non tota dos restituenda est à marito, etiam soluto matrimonio per divortium, ut in præsentis docetur.*

Quà dubitandi ratione ita fulcitè non obstantè, vera est præsens assertio, pro cujus expositione sciendum est, dotis verbo significari quicquid nobis præcipuum, sive à natura, sive ab hominibus conceditur: unde Rachel, cum infœcunda esset, & Dei beneficio filium peperisset, dicebat *Genesis 30. Dotavit me Deus dote bona.* Quod & ad res inanimatas protractum fuit; unde apud Plinium lib. 18. cap. 28. legimus: *Ulmum vita dotalam.* Et apud Consultos dotes prædiorum dicitur, *l. 2. §. 1. l. Seia 20. §. libertos, ff. de instrument. legat. l. amissi 52. §. fidejussor, ff. de fidejuss. l. 9. §. 3. ff. de usufructu, l. Titia 34. §. 1. ff. de legat. 2. l. 7. C. Theodosius de pistoribus; notavit Fornerius lib. 1. select. c. 2. Et Ecclesiam dotem suam habere, probavi in cap. cum sunt, de consecrat. Ecclesia. Sed proprie dos dicitur, juxta M. Varronem, quod nuptiarum causa datur: licet enim Lycurgus, & Solon legibus suis davisent, ut fœminæ indotatæ nuberent, ut tradit Plutarchus in *apophtheg. Læcon. & in vita Lycurgi, & Solonis* Elianus lib. 3. *varia histot.* & alii congesti à Tiraquel in *legib. connub. l. 4. glo. l. 1. num. 10. Guiberto Costan. de dotibus, in princip. Marquez in gubern. christ. lib. 2. cap. 31. §. 4. Bæza de non meliorandis, cap. 2. num. 17. Henellio de jure dotali, cap. 1. §. 4. Borello tom. 3. decis. tit. 4. per totum, & Græci, Spartani, atque Indi indotatas uxores emissent, ut referunt Aristot. lib. 2. polit. cap. 6. Strabo lib. 15. idque ea ratione faciebant, ne propter opulentiam dotis magis quam propter virtutem, & matrimonii bonum uxores ducerentur; & ita vitarentur risæ & contentiones, quæ passim contingunt eis, qui uxores ducunt ingenti dote refertas; nam tunc mariti, non domini, non superiores, non mariti, non denique pares, sed potius famuli & inferiores sunt. Unde Marcia Catonis filia, cum quaereretur cur post ipsum maritum denuò non puberet; respondit, non invenire virum, qui se magis vellet, quàm sua, ut ex D. Hieronymo refert B. Bernardinus in *tractatu Nubere volentium, numero 8. vers. Tertia principalis; & Cato Censorinus de ea re loquens ita admonet:***

Uxores fuge, ne ducas sub nomine dotis.

Quod idem Plautus ita queritur:

Argentum accepi dote, imperium vendidi.

Et Ovidius lib. 2. de arte amandi, Marcialis epigram. 12.

Uxores quare locuplerem ducere nolim

Quarrit, uxori nubere nolo mea.

Plura Arnificus de *jure connub. cap. 3. sect. 8. Henel. de dotal. cap. 1. per totum.* Tamen apud eas nationes, quæ in pace, & otio benemoratam, constitutam & ingenuis hominibus refertam Republicanam habere satagebant, multò utilius, magisque

gisque rationi congruum visum fuit dotes à mulieribus dari, quibus tanquam invitamentis, viri ad nuptias æqualium provocarentur, & deinceps onera matrimonii sustinerent, l. 2. l. dotes fructus, l. quamvis, ff. de jure dot. l. pro oneribus, C. eod. tit. l. si maritus, l. si filia, ff. familia ercisc. & ideo Hothomanus in trakt. de dote, cap. 5. inquit, dotes constitutionem semper à vetustissimis gentibus fuisse usurpatam, inde inferens, ea ratione Consultum in l. eas obligationes 8. ff. de capite minutis, docere obligationem dotes ex jure gentium provenire, junctâ interpretatione Bartoli ibi, & in rubric. ff. solut. matrim. & Petri Barb. in eadem rubric. 4. p. num. 23. nam cum matrimonium ob publicam causam ab omnibus gentibus admissum sit, ob idque juris gentium dicatur in l. 1. §. jus naturale, ff. de justitia & jure, princip. Inst. de jur. natur. dotes etiam ejusdem juris debent esse, cum ipsæ inventæ, & ordinatæ simul cum matrimonio fuerint: docent Palacios Rubios in cap. per vestras, hoc tit. §. 20. num. 10. quare in cap. nullum 30. q. 5. caveatur, ut nullum sine dote fiat conjugium: quæ verba explicant Mesa lib. 2. variar. cap. 40. Robertus lib. 2. rer. judic. cap. 17. Ambianus de monogam. cap. 8. obs. 1. Amaya 1. obs. cap. 4. Pineda de reb. Salomon. cap. 2. num. 4. Costanus de spons. fol. 124. & in cap. consanguineorum 3. q. 4. cap. aliter, eadem questione, ibi: Legitime docetur: & Plautus in Trinum. act. 2. scen. 2. ex dote matrimonium à concubinato distinguit, ibi:

Nolo ego mihi te tam prospicere, qui meam egestatem leves,

Sed ut inops, infamisque sim, ne mihi hanc famam deferant,

Me germanam meam sororem in concubinum tibi

Sic sine dote dedisse, magis quam in matrimonium.

Inde dorum causa apud omnes præcipua fuit, cum Reipublicæ interfit mulieres dotatas esse, ut ita facilius nubant, impleantque liberis civitatem, l. 1. ff. solut. matrim. l. hoc modo 64 ff. de condit. & demonstr. l. cum ratio 7. §. si plures, ff. de bonis damnatorum. Illustrant latè Salcedo ad leg. Recopil. in l. 66. tit. 4. lib. 2. Solorzanus tom. 2. de jure Indiar. lib. 2. cap. 16. num. 15. Lara de Capel. cap. 21. num. 2. Arias de Mesa lib. 3. variar. cap. 32. num. 12. Olea de ces. jur. tit. 3. q. 7. num. Leotardus de usur. q. 30. numero 44. D. Josephus de Retes lib. 1. opuscul. cap. 2. Henell. de dotal. capite 1. §. 3. Novarinus lib. 6. aqua nupt. cap. 47. & 49.

9. *Dotis definitio.* Secundo sciendum est, dotem esse donationem, quæ uxoris nomine in virum propter matrimonii onera confertur. Hothomanus de dotibus, in princip. Quæ definitio alias omnes, quas ex Varrone refert Cujac. ad tit. de jur. completur. Dicitur donatio, quia à veteribus inter donationes conferebatur, l. ult. C. de donat. ante nupt. nam licet non sit donatio mera, & absoluta, quæ solius liberalitatis causâ, ut sine ulla negotii gestione conficitur; est tamen donatio negotii conficiendi, aut gerendi causâ facta, ideoque dos contractus appellatur in l. contractus, ff. de reg. jur. l. 1. §. debitorum, ff. de constit. pecun. l. exigere 65. ff. de judiciis, daturque ob onera matrimonii. Quâ ratione ab omnibus aliis donationibus differt, eumque finem esse essentialem, constat ex l. dotem 16. ff. de castrens. pecul. l. actione 65.

D. D. Gonzalez, in Decretal. Tom. IV.

§. ultim. ff. pro socio, l. si is qui 56. §. 1. ff. de jure dot. contractusque is est bonæ fidei nominatus; unde ex eo datur usucapiendi conditio, l. 1. ff. pro dote: est lucrativus, si uxorem respiciamus, l. final. si à socero, ff. que in fraud. credit. l. ex promissione, ff. de obl. & act. l. 1. §. si emancipata, l. 3. §. emanciparis, ff. de collat. bonor. l. cum post 43. ff. de administr. tutor. l. dotem 16. ff. de castrens. pecul. l. si usum fructum 23. ff. de liberal. causa. Quoad maritum verò procedit ex causa onerosa, & tacitam habet conditionem, si nuptiæ sequantur, l. cum multa 20. C. de donat. ante nupt. l. incesta 52. l. dote 61. ff. de ritu nupt. Deinde sciendum est, dotem variè dividi; alta enim est dos æstimata, ut probavi in cap. mulieres, de jure jur. alia appellatur data, alia dicta, alia promissa. Data dicitur juxta Ulpianum tit. 7. regul. ibi: *Eaque dos aut datur, aut dicebatur, aut promittebatur.* Dos datur cum præsens ea erat, non quia statim traderetur viro, licet hoc fieri posse constet ex l. 1. ff. de dote, sed pridie nuptiarum, aut circiter apud Auspices deponeretur. Dicebatur verò dos, cum mulier, ejusve parens, vel debitor dotem dicebant, nulla interrogatione præcedente, sed tantum solennibus verbis, ut illis, *Centum tibi doti erunt.* Ulpianus in fragm. tit. 6. de dotibus, Gajus lib. 2. inst. tit. 17. §. sunt alii, l. ult. C. Theodos. de dotalibus, l. si ei 25. l. si pater 44. §. ultim. l. quemadmodum, l. nuptura 57. l. si mulier 59. ff. de jure dot. Dotis dictio, quæ solenniter fiebat, sublata fuit in l. ad exactionem 6. C. de dotis promiss. & Tribonianus verbum *Dicere*, ab omnibus fragmentis Jurisconsultorum sustulit, l. cum vir 53. de jur. dot. & in l. si extraneus 33. eodem tit. & pro dixit, repositum promissit; & in l. 6. C. de jur. dot. Plinius lib. 6. epist. 4. ibi: *In dotem centum milia contulerint præter eam summam, quam pater tuus veluti de meo dixerit.* Et ita cum jure civili approbata fuisset ea conventio, dabatur actio ex simili dotis dictione, ut docent Alciatus libro 2. parerg. capite 1. & libro 11. capite 10. Revardus de author. prud. capite 4. Galbanus de usufruct. capite 15. Faber de errorib. decad. 99. error. 1. Gifanius in l. Aristo 18. de donat. numero 27. & ad titulum de verb. obl. numero 5. Hothomanus in dispart. de dotibus, capite 2. Briffonius lib. 6. de formul. pag. 544. Savarus in notis ad Sidonium, lib. 1. epistol. 11. fol. 80. Petrus Burgius lib. 1. elect. capite 11. dotis dictæ vestigia extant in l. si nuptura 25. l. si pater & 44. §. 1. l. quemadmodum 46. §. 1. l. nuptura 57. l. si mulier 59. Digestis de jure dot. l. nepos 125. Digestis de v. s. l. sciendum 19. §. dictum, Digestis de adilitio edict. l. si rem. 21. §. final. vers. aut mulier, Digestis de novat. si observes in his locis, pro dotis dicere, quod Latinum, & frequens Jurisconsultis fuit, esse à Triboniano inusitate transcriptum doti promittere, ne dictionis dotis, quæ in usu jam non erat, extaret mentio, sicut in l. sive 61. l. avus 79. §. 1. Digestis de jure dot. l. si marito 31. §. 1. l. si socer 44. §. 1. Digestis solut. matrim. l. Julianus 47. Digestis mandati: notant Cujacius ad Ulpian. titulo 6. in princip. & in rubric. de verb. obl. ibi: Gifanius numero 5. & in l. Aristo 18. numero 29. de donationib. apud Gajum libro 2. titulo 17. §. 4. Quare autem tantum mulier, ejus parens, & debitor, possent dicere dotem, perdoctè exponit D. Joseph. de Retes ad tit. de verb. obl. cap. 1.

num 9. Dos promissa dicitur, quæ à quocumq; consanguineo, sive extraneo promittitur, quæ per actionem ex stipulatu exigitur, l. promittendo, Digestis de jur. dot. A. Hothomanus de dotibus, capite 5. Tandem alia est dos profectitia, alia adventitia. Profectitia dicitur, quæ à patre, aut avo paterno mulieris constituitur, l. 5. ff. de jur. dot. & si filius familias pecuniam mutuatus pro filia sua, patris tamen negotium gerens dotem dederit, profectitia dos appellatur, l. & ideo 7. ff. de in rem verso, l. si filius 17. ff. ad Macedon. l. profectitia 8. ff. de jur. dot. nec requiritur ut in potestate patris filia sit; nam etiam à patre manu missore data dos profectitia dicitur, quia non jus patriæ potestatis, inquit Ulpianus, sed parentis nomen dotem profectitiam facit, l. 5. §. si pater, ff. de jure dotium: unde orta illa Celsi disputatio in l. dotem 6. ff. de collat. bonor. adversus Servii, & Labeonis sententiam in l. avus 79. ff. de jure dot. an dos ab avo paterno nepti data, mortuo avo profectitia censenda sit, & patri, quasi ab ea profecta, restituenda? Qua in questione Celsum à Servio dissensisse, constat ex dictis juribus, casus verò, in quibus dos revera profectitia non est, quamvis talis videri possit, recensentur in d. l. 5. de jure dot. Adventitia dos est, quæ vel ab ipsa muliere, vel à quovis alio ipsius causâ datur, aded ut si patrem suum debitorem mulier jusserit promittere, adventitia dos sit, l. 5. §. si pater, ff. de jure dot. quemadmodum & ea, quæ à muliere filiafamilias de suo peculio constituitur, l. si filiafamilias 24. ff. de jure dotium. Quod verò discrimen inter has duas dotis species constituat jus, constabit ex dicendis.

10. Deinde sciendum est, constante matrimonio dotem ad maritum spectare, ut probavi in cap. mulieris, de jure jur. & ejus fructus suos facere pro oneribus matrimonii, ut latè dicemus in cap. salubriter, de usuris. Unde constante matrimonio fas non est mulieri dotem repetere, l. dotis 5. C. de collat. dotis, l. 1. §. Celsus, Digestis de dote prelegata; alioquin maritus eam restituens donare videtur, l. 2. C. si dos constante matrim. quæ totidem verbis conscripta est in novel. 22. de secund. nupt. Facit textus, quem vulgò malè intellectum dicit Hothomanus de dotibus numero 56. in l. ult. §. ult. Digestis que in fraud. credit. exceptis causis relatis in l. mutus, §. manente, Digestis de jur. dotium, l. quamvis 20. l. sed etsi, cum sequent. ff. solut. matrim. l. sic pro rata 27. §. maritus 1. ff. de religiosis: probant Cujac. in l. 1. ff. de dote prelegata, Faber lib. 8. consuet. capite 20. Gentilis lib. 4. de donatombus, capite 11. nisi dos apertè periclitetur apud maritum, eo ad inopiam vergente, l. si constante 24. Digestis solut. matrim. l. ubi adhuc 29. C. de jure dotium, dicemus infra in capite per vestras: soluto autem matrimonio dos condici potest, nisi ob culpam uxoris ita gravem solutum sit, ut dos lucro mariti cedat, ut dicemus infra in cap. plerumque: igitur morte conjugis soluto matrimonio dos restituenda est, olim autem rei uxoria actio solum ob divortium factum competebar. A. Gellius lib. 4. no. Atticar. cap. 3. Guerra in Topic. Ciceronis, §. 1. num. 3. Sigonius lib. 1. de antiquo jure Roman. cap. 9. Rufinus lib. 5. antiquit. cap. 34. postea ad casum mortis extensa est, l. final. C. solut. matrim. Petrus Barb. in rubric. solut. matrim. 2. p. num. 5. nisi aliter cautum sit,

vel testamento dispositum. Novel. 22 Justin. aut nisi pacto nuptiali contrarium conventum sit; quod omnino observandum est, ex l. 1. & per totum ff. de pactis dotalibus, dum similia pacta inter virum & uxorem æqualitatem servent, ut Justinianus statuit in Novel. 97. exempli gratiâ, si maritus in causam mortis pactus fuerit quartam partem dotis, æquè mulier in eundem casum ex donatione propter nuptias amplius pacisci non debet; & si fortè amplius paciscatur, pactonis conventio restringitur, & redigitur ad æqualitatem, id est ad quartam partem, l. ex more, cum sequentis, C. de pactis, cum qua non pugnare legem ultimam, §. si igitur, C. de donat. ante nupt. fusè ostendit Cujac. in novel. 22. Similiter etiam soluto matrimonio per divortium (quod quomodo, & quando contingat, exposui in cap. 1. supra, in tit. proximo,) dos restituenda est, ex præsentis textu: prosequitur latè Castillo de alimentis, cap. 49.

Ex quibus jam apparet decidendi verissima ratio ad nostrum textum; nam cum dos detur pro oneribus matrimonii sublevandis, l. pro oneribus, C. de jure dot. & ibi debeat esse dos, ubi matrimonii onera sunt, l. si maritus, Digestis familia erciscunde, l. astione, §. final. ff. pro socio, l. si is qui, §. ibi dos, ff. de jure dotium, conveniens fuit matrimonio separato dotem esse restituendam, cum amplius maritus onera matrimonii non sustineat, l. 2. in princip. ff. soluto matrim. l. 2. & 3. C. de jure dotium: cessante enim causa cessare debet effectus, cap. cum cessante, de appellat. l. adigere, §. quamvis, de jure patron. sed soluto matrimonio cessat causa dotis, d. l. 2. ergo per consequens dos restitui debet, ut considerat P. Gregorius lib. 9. syntag. cap. 22. nam si legatum restitutum sit principaliter propter fideicommissum, fideicommissio sublato, per quandam necessariam consequentiam legatum sublato dicimus, l. alumne 30. §. Tutia, cum l. sequenti, §. matri, ff. de adimendis legatis. Igitur dos quæ principaliter datur propter matrimonium; soluto matrimonio restitui debet: unde in formula divortii apud Romanos semper exprimebatur dotis restitutio, l. 2. §. 1. ff. de divortis, ibi: Tuas res tibi habeto; vel ita: Tuas res tibi agito. Cicero Philippic. 2. ibi: Mimam illam suam res sibi habere jussit ex XII. Tabulis. Apulejus lib. 5. de Asino Aureo, ibi: Confestim thoro meo dverte, tibi que res tuas habeto. Martialis lib. 10. epigram. 41. ibi:

Mense novo fani veterem Proculeja maritum

Deseris, atque jubes res sibi habere suas.

Quintilianus declamat. 262. ibi: Tunc repudiatam tu credis uxorem, cum res suas sibi habere visa est? Quod præ oculis habens Imperator Antoninus Philosophus, cum moneretur, ut Faustina repudiaret, respondit: Uxorem dimittimus, reddamus & dotem; loquens de Imperio, quod ejus occasione erat assequutus. Julius Capitolinus in vita ipsius Solon. etiam statuit, testante Alex. ab Alex. lib. 4. Genial. c. 8. ut qui uxorem à se exturbasset, dotem ei restitueret. Ex quibus manifestè constat, soluto matrimonio nihil ex substantiâ mulieris apud maritum esse remanens, ut observat Cujac. in novel. 22. col. 3. Re. te igitur noster textus affirmat, soluto matrimonio dotem esse reddendam. Accedit etiam, ne uno momento mulier duplici tribulatione prematur, manendo sine marito, & sine dote, contra textum in l. jure succursum, ff. de jure dot.

Deinde

Deinde quia cum detur dos, ut specialiter apud maritum sit, l. 1. ff. de jure dot. & soluto matrimonio definat esse maritus, ex ipsarum partium tacita voluntate censetur fieri dotis restitutio.

12. Nec obstant jam argumenta in contrarium adducta. Non primum: verum enim est, dotem eo animo dari, aut dici, ut perpetuo penes maritum sit, id est quamdiu duraverit matrimonium; quemadmodum enim matrimonium suamet naturam perpetuum est, princip. Instit. de patria potestate, l. hoc genus, ff. de condit. & demonstr. ita & eodem modo dotis causa perpetua est, durante matrimonio, cum dos accessoria sit, cap. de prudentia, hoc nostro tit. l. si mulier, §. si dos, ff. de eo quod meius causa: videlicet si matrimonium morte, aut divortio solutum sit, in consequentiam dissolvi etiam debet dotis datio. Nec novum est, ut verbum perpetuum, certum tempus dumtaxat comprehendat, l. 1. ff. pro socio, cap. Sanctorum, 70. dist. l. id vestimentum, ff. de peculio, §. 1. Instit. de perpetuis & temporalibus actionibus. Corralius in l. 2. ff. solut. matrim. Nec augmentum primum refragatur, nam omnia quaestione, an maritus, vel mulier habeant dominium rerum dotialium, de qua videndi sunt DD. supra citati, & Corralius miscel. lib. 5. cap. 14. Zazius lib. 2. singular. cap. 5. & alii adducti in cap. mulier, de jurejurando. respondendum est asserendo, dominium, quod residet penes maritum, esse revocabile, non absolutum, videlicet ut in aliis casibus resolvitur dominium ex aliquo accidenti, & redit ad pristinum dominium, ut in re vendita sub pacto additionis in diem, vel legis commissoriae: ita dominium rerum dotialium soluto matrimonio resolvitur, & redit ad uxorem, quae dotem dedit.

13. Nec obest primum augmentum ipsius dubitandi rationis, pro cuius solutione discrimen est constituendum inter dotem profectitiam, & adventitiam, inter modos quibus dissolvitur matrimonium, & tandem statum uxoris, an emancipata, vel in sacris paternis sit, cum matrimonio solvitur. Si enim dos sit profectitia, id est, quae ex re patris proficiscitur, l. profectitia §. ff. de jure dotium, Ulpianus in fragm. tit. 6. §. 3. & uxor decedat dum in sacris paternis est, dos ad patrem spectat, licet filios superflites reliquerit, l. 2. ff. solut. matrim. l. filius, §. ff. ad Macedon. l. quod in uxorem, 13. C. de negot. gestis, l. dos a patre, C. solut. matrim. l. si ab hostibus, 10. ff. eod. l. si pater, 12. l. inter, 26. §. cum inter, ff. de pact. dot. l. si socius, 81. ff. pro socio, l. pater, 71. ff. de evictio. l. & ideo 7. cum l. sequenti, ff. de in rem verso, l. final. ff. rem ratam haberi, l. 3. & 6. C. de jure dotium, l. 2. C. de bonis quaer. lib. Si autem filia jam emancipata decedit sine liberis, vulgo traditur, ad ipsius haereditatem ex summo jure dotem pertinere; sed ex aequo, & bono patri succursum fuisse, ne simul filiae, & dotis pateretur jacturam, l. jure succursum 6. ff. de jure dotium. Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 19. Sed Ant. Faber lib. 13. conject. cap. 1. probat dotem profectitiam emancipatae filiae sine liberis decedentis ad patrem reverti, etiam veteri jure, ut apertissime traditur in d. l. pater 71. de evict. l. si filia 5. ff. de divort. l. filia 59. ff. solut. matrim. l. si ab hostibus 10. ff. eod. & filia non consentiente, repetere eam potest, l. 7. C. de nupt. in qua parte observandi sunt textus in l. 8. §. ult. cum l. seq. de bon. damnat. l. 1. §. si emancipata, in fine, l. 4. l. 6. ff. de col. bonor. l. avus 79. ff. de jure dotium, l. final. ff. de col. dotis. Quod si filia decessit jam patre defuncto,

dos profectitia penes maritum manet, l. 2. ff. de dote praeg. & si dos cauta fuit, nec numerata, maritus aget, ex novel. 100. Justin. Si autem matrimonium solutum sit per divortium, & mulier sit filiafamilias, pater ea consentiente dotis profectitiae habet actionem, l. 2. §. voluntatem, l. 3. l. filia 59. l. si cum dotem 22. §. 1. ff. solut. matrim. l. 2. C. eod. l. in eum 16. ff. de religiosis, l. unic. §. & hoc, C. de rei uxoris actione. Nec contrarium probatur in l. 7. C. de nuptis, cujus veram sententiam ibi exponit Cujac. & si pater de dote agat, cavere debet filiam rem ratam habituram, l. non solum 39. §. si de dote, ff. de procurat. l. final. ff. rem ratam haberi. Si filia furiosa a viro divertit, vel agnato curatori, vel filiae, consentiente agnato, dos solvenda est, l. si filia 60. ff. solut. matrim. Deinde si tempore divortii filia sui juris sit, sola ipsa dotem repetit, d. l. pater 71. ff. de evict. l. si cum dotem 22. §. eo autem, l. in insulam 42. l. Titia 34. ff. solut. matrim. l. in eum 16. ff. de relig. adeo ut etiam si maritus moriens patrem uxoris suae haereditatem instituerit, illa adversus patrem suum rei uxoris actionem habeat, l. si socer, C. solut. matrim. l. unic. C. de rei uxoria. Quod procedit etiam si filia a patre exhaeredita, praeterita fuerit, seu ejus bonis se abstinerit, d. l. unic. §. & hoc, l. ultima, ff. de collat. dotis. Unde cum apud nos filiafamilias post benedictionem nuptialem pro emancipata habeatur, filiae tantum competere actionem ad dotem profectitiam repetendam, apud nostrates placuit. Hucusque de dote profectitia egimus. Si autem adventitia sit, id est quae a quovis alio data est, Ulpian. d. tit. 6. & qui dedit, pacto convento sibi consuluit, conventioni standum est, l. unic. §. accedit, C. de rei uxoris. Si autem dotem simpliciter promisit, nullo interposito pacto de ea restituenda soluto matrimonio, repetere intendens non auditur, quia simpliciter dotem dando, donasse praesumitur, l. unic. §. accedit, C. de rei uxoris, cui consonat lex 33. vers. final. tit. 11. part. 4. Et tunc si emancipata uxor est, & morte viri solvitur matrimonium, ipsa contra mariti haereditatem actionem pro dote habet, l. ult. C. de jure dotium, l. ult. C. solut. matrim. d. l. unic. §. accedit. Si vero morte mulieris solvebatur matrimonium, exclusis ejus haereditibus, olim dos remanebat penes maritum, teste Ulpiano tit. 6. de dubus, §. adventitia. Cujus regulae vestigia extant in l. sed etsi 23. ff. de evict. l. sed etsi alias, ff. de bonis damnat. l. si ab hostibus 10. §. ult. ff. solut. matrim. l. dotale 15. l. penult. ff. de fundo dotale, l. cum vir 42. ff. de usucap. l. in eum 16. ff. de relig. l. cum mortem 27. ff. de jure fisci, l. 2. C. famul. ercisc. l. ei qui mortem 20. ff. de his quaer. ut indign. probant Osvald, ad Donel. lib. 14. cap. 6. Schifordeg, ad Fabrum lib. 3. tract. 2. quaest. 1. Robertus lib. 3. animad. cap. 17. Brissonius ad leg. Jul. de adult. in fine, Pancirolo lib. 2. variar. cap. 69. & lib. 3. cap. 20. Gifanius in l. si convenerit 6. C. solut. matrim. Pichardus in §. fuerat, Instit. de action. D. Josephus de Retes de donat. inter, cap. 4. n. 56. ubi exponit textum in d. lege dotale 15. quod jus arrogavit Justin. in leg. unic. §. illo 5. C. de rei uxoris act. constituens ut ad haereditatem uxoris pertineret, nisi in constituenda dote aliud conventum sit: consonat lex 30. tit. 11. part. 4. Si autem filia in sacris paternis erat, & solvebatur matrimonium morte mariti, vel divortio, uxor tantum actionem adversus maritum, vel ejus haereditatem ad dotem repetendam habebat, l. Gajus 45. ff. solut. matrim. l. 30. tit. 11. part. 4. & innuitur in l. 2. §. quod si in patre,

ibi: *Et dos ab eo profecta sit, ff. solut. matrim. quia quamvis hæc verba Triboniano adscribit Goveanus lib. 1. variar. cap. 44. laudatus à Cujacio ad Ulpianum in d. tit. 6. & in d. l. unic. §. accedit; tamen ea defendit Petrus Barb. in eo textu, n. 13. Hothomanus lib. 9. obs. cap. 2. Faber lib. 3. conject. cap. 5. & prosequuntur ipsius textus explicationem Meril. lib. 3. obs. cap. 11. Arias de Mesa lib. 2. variar. cap. 11. & ipsa actio patri acquiritur, adeo ut ab ipso dos adventitia exigatur. Ulpian. d. tit. 6. §. 6. ibi: *Nec interest, an adventitia sit dos, an profectitia.* Unde in dubium vocatur idem Ulpianus in l. 2. §. 1. ff. solut. matrim. ibi: *Quod si in parris potestate est, & dos ab eo profecta sit, ipsius & filia dos est.* Ergo si ab eo profecta non sit, ac sit adventitia, ipsius & filia non erit. Sed omissio Goveano supra, dicendum est, hoc argumentum à contrario sensu non esse admittendum, quia ibi Ulpiani mens fuit casum dare, ubi absq; dubitatione dos communis esset, ut de jure exactio- nis ageret: exemplum posuit in profectitia, ut certius, ad evitandam exceptionem, quæ in adventitia ab extraneo data frequenter opponebatur, Ulp. in l. 6. §. 5. si is qui dedit, ut sibi redderetur, stipulatus fuit, quo casu patri non acquirebatur: juxta juræ principia accipiendus est præfens textus eo casu, quo dos in solidum restituenda est uxori.*

13.
De retentionibus dotis.

Nec obstat ultimum augmentum ipsius dubitandi rationis; nam certum est, retentionem dotis, seu ejus partis, ex variis causis divortio facto marito competere, videlicet propter mores, propter res donatas, propter res amotas, propter liberos, & propter impensas. Ulpianus in fragm. tit. 6. Paulus lib. 2. sent. tit. 1. quas sigillatim proposuit, & exposuit Illustris D. Franc. Ramos in peculiari schediasm. ad l. unic. §. taceat, C. de rei uxorie. Et quatenus ob impensas necessarias dos ipso jure minuat in æstimatione, non verò in corporibus, pro expositione textus in l. si is qui 56. §. quod dicitur, ff. de jure dotium, l. quod dicitur, ff. de impensis, latè exponunt Valeron animadvers. juris c. 10. cum sequent. Gibalinus de usuris lib. 4. cap. 5. art. 17. consuet. 2. Unde præfens textus, dum docet integram dotem restituendam esse, accipiendus est, cum non est locus retentioni, ob aliquam ex causis supra relatis.

15.
Exponuntur cap. decrevit, de hæreticis in 6.

Sed supra traditæ assertioni obstat textus in cap. decrevit, de hæreticis, lib. 6. ubi Innocentius IV. decrevit, ne propter hæresim mariti dos uxoris fisco applicetur, nisi tempore contracti matrimonii mulier scienter cum hæretico illud celebrasset. Quem textum ita expendo. Cum tempo-

te, quo contrahitur matrimonium alter ex conjugibus hæreticus est, matrimonium non subsistat, can. 72. 6. Synodi, ibi: *Non licet virum orthodoxum cum muliere hæretica, nec orthodoxam cum viro hæretico copulari; sed si quid hujusmodi ab ullo ex illis factum apparuerit, irritas nuptias existimari.* Ergo divortio facto propter nullitatem matrimonii, dos restitui debebat uxori, juxta præsentem textum. Deinde si ex postfacto maritus in hæresim lapsus sit, dissolvitur matrimonium quoad thorum, sine culpa uxoris, cap. final. de convers. conjug. cap. quanto, ubi probavi, de divortio: ergo semper uxori dos erat restituenda. Pro cujus textus expositione dicendum est, verum esse, ob delictum mariti dotem uxoris non confiscari, l. si marito, ff. solut. matrim. l. quisquis, §. uxores, C. ad l. Jul. majest. l. si quis pro hac, C. de bonis proscript. Guazinus de confisc. conclus. 13. limit. 35. Malinus eod. tract. q. 31. per totam, illustravi in cap. ex parte, de consuet. Unde soluto matrimonio propter hæresim mariti, dos fisco non applicatur, sed mulieri conservatur. Si autem mulier orthodoxa scienter cum hæretico matrimonium contraxerit, & postea maritus accusatus, codemnatuse fuerit, dos etiam lucro fisco cedit, propter delictum ab uxore perpetratum nuptias celebrando cum viro hæretico: an verò matrimonium illud subsistat, exposui in cau. 15. Concilii Illiber.

Ex supra traditis lucem accipit textus in leg. 13. uxores 6. ff. de divortio, ubi Julianus supponit, captivitate dissolvi matrimonium, ita ut si intra quinquennium maritus non redierit, liceat uxori ad secundas nuptias transire, & ait: *Ita tamen ut bona gratiâ dissolutum videatur pristinum conjugium, & unusquisque suum jus habeat immutatum.* Ideo enim in eo textu dos integrè restituitur uxori, & donatio propter nuptias marito conservatur, quia cum bonâ gratiâ divortium factum esset, id est ex licita causa, sine culpa alterius conjugis, ideo utriusque bona, ac jura illibata servantur unicuique, ex præfenti textu, & l. final. C. de donat. ante nupt. Captivitate autem apud Romanos divortium fieri bonâ gratiâ probavi in cap. in præsentia, de spons. Ex eodem principio lucem accipit textus in l. Deo nobis, C. de Episcop. & Cleric. ubi constituitur, quod si per ingressum religionis dissolvatur matrimonium, dos uxori restituatur. Ratio est, quia cum per ingressum religionis divortium contingat bonâ gratiâ, ut probat Cujac. in novel. 22. Justin. & per consequens ex licita causa, sine culpa conjugis, ideò ex supra traditis dos restituenda est uxori.

C A P U T II.

Urbanus VIII. Decano, Cantori & Capicerio (a) Lexov.

Significavit nobis Ph. mulier, quod Gui. Gaeton, quem loco viri tenebat, divortio sinter eos solenniter celebrato, dotem suam illicitè (b) detinet, & reddere contradicit: possessiones etiam, quæ ipsi, dum simul viverent, cujuscumque contractus titulo communiter obvenierunt, eas solus, muliere prorsus exclusâ, sibi nititur vindicare. Ideo d. r. p. A. f. m. quat. si verum est, quod proponitur, & non est aliud, quod obsistat, prædictum Gui. ad restitutionem dotis, & ad divisionem eorum, quæ olim communiter habuerunt, ecclesiasticâ districtione compellas.

NOTÆ.